

БЪЛГАРСКИТЕ ЗАДГРАНИЧНИ МИСИИ ПО ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА

Николай Спасов

На Европейския съвет в Санта Мария да Фейра, Португалия, (19-20 юни 2000 г.), на държавите - кандидатки за членство в Европейски съюз (ЕС) бе предоставена възможност да се присъединят към формирането на Европейската политика за сигурност и отбрана (ЕПСО), като :

- Допринасят за изграждането на Европейските сили за бързо реагиране (ЕСБР - European Rapid Reaction Forces) ;

- Участват в политическите и военните органи на ЕС по Европейската политика за сигурност и отбрана.

I. Основните елементи от участието и принос на България към изграждането на Европейската политика за сигурност и отбрана и по-специално на Европейски сили за бързо реагиране (ЕСБР).

Един от основните елементи от участието на България в изграждането на Европейската политика за сигурност и отбрана и по - специално на Европейски сили за бързо реагиране е официалното заявяване на 19 април 2001 г. на сили и средства от Българската армия, които могат да бъдат предоставени за нуждите на евентуални бъдещи операции по управление на кризи под егидата на ЕС. През март 2001 г. бяха проведени разговори на ЕС с България, по време на които бе обсъден съставът на силите, предоставени от страната. Обсъдена бе и законовата основа и правната регламентация за изпращане и използване на български въоръжени сили зад граница за участие в многонационални формирания и под командването на ЕС.

От 1 март 2003 г. списъкът със силите и средствата, които страната е в състояние да осигури и поддържа съгласно изискванията за участие в бъдещи операции на ЕС по Европейската политика за сигурност и отбрана, е актуализиран - както по отношение на силите и средствата, така и относно сроковете за тяхното предоставяне.

Български представители участват в срещи в разширен формат на министрите на отбраната, на Комитета по политиката и сигурността, на Военния комитет и на Военния секретариат.

Следва да се отбележи, че до април 2004 г., Република България участваше в работата на органите по Европейската политика за сигурност и отбрана (ЕПСО) във формат ЕС + 15 (европейски страни - членки на НАТО, но нечленуващи в ЕС, както и страни - кандидати за членство в ЕС : България, Румъния, Словакия, Словения, Естония, Латвия, Литва, Кипър, Малта, Чешката република, Унгария, Полша, Турция, Исландия и Норвегия).

След април 2004 г., Република България работи с ЕС по въпросите на Европейската политика за сигурност и отбрана (ЕПСО) във формат ЕС + 5 (европейски страни-членки на НАТО, но нечленуващи в ЕС - България, Румъния, Турция, Исландия и Норвегия).

Подготовката на България за пълно възприемане и прилагане на Европейската политика за сигурност и отбрана, включва:

1. Постигане на висока степен на координация на външнополитическата дейност на България с Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС) на ЕС;
2. Утвърждаването на България като стабилизиращ фактор в региона;
3. Адаптиране на националните процедури в процесите на планиране и провеждане на хуманитарни, спасителни и мироопазващи мисии към тези на ЕС;
4. Подготовка за участие в мисии в духа на Петерсбергската декларация (юни 1992 г., близо до Бон, Германия), както и за изпълняване на мисии по колективна отбрана и по управление на кризи (Босна и Херцеговина, Косово, Афганистан, Ирак), което ще увеличава готовността, натрупания опит и самочувствие на българските въоръжени сили за участие в операции под ръководството на ЕС;
5. Повишаване на оперативната съвместимост на Въоръжените сили на Република България с въоръжените сили на страните от ЕС;
6. Изготвяне на дългосрочна визия за развитие на въоръжените сили до 2015 г., която ще бъде основа при изготвяне на конкретни бъдещи планове и програми и ще подпомага процеса на привеждане на отбранителните способности в съответствие с

рисковете и предизвикателствата на XXI век и националните ангажименти в областта на сигурността;

7. Главна цел на реформите във Въоръжените сили на Република България е създаването въоръжени сили, по - малки по количествени измерения, но с чувствително по - високи качествени възможности, които да бъдат оперативно съвместими със силите на НАТО и ЕС.

Приносът на Република България към изграждането на ЕПСО има практическо измерение чрез участието на страната ни в задгранични мисии по Европейската политика за сигурност и отбрана:

Мисиите/операциите на ЕС по Европейската политика за сигурност и отбрана (ЕПСО) се развиват в контекста на известните като „Петерсбергски” задачи (формулирани в Общата декларация от срещата на външните министри и министрите на отбраната на страните от ЗЕС, състояла се през месец юни 1992 г. в хотел “Петерсберг”, близо до Бон, Германия), а именно: хуманитарни; спасителни; мироопазващи; задачи на въоръжени сили при управление на кризи, включително омиротворяване.

ЕС стартира своите операции по Европейската политика за сигурност и отбрана на територията на бивша Югославия.

На 31.03.2003 г., Съюзът пое от НАТО ръководството на мироопазващата мисия в бившата югославска република Македония.

II. Първото участие на България в операция на Европейски съюз.

Първото участие на България в операция на ЕС беше в мироопазващата мисия „КОНКОРДИА” в Република Македония от стартирането ѝ на 31.03.2003 г. до приключването ѝ на 15.12.2003 г.

В периода от лятото на 2001 г. до началото на 2003 г. НАТО реализира три мисии в Република Македония – „Необходима жътва”, „Кехлибарена лисица” и „Обединена (съюзническа) хармония”. Първоначално Алиансът контролираше събирането на оръжията на албанските бунтовници, а след това защитаваше международните наблюдатели и помагаше за преустройството на македонската армия. Още при започването на операция „Обединена хармония” през декември 2002 г. бе

предвидено, че тя може да бъде прекратена предсрочно като международната военна мисия в Република Македония бъде прехвърлена на ЕС. Така и стана.

В операция „КОНКОРДИА”, военната мисия на ЕС замести ръководената от НАТО в Република Македония операция „Обединена Хармония”, проведена в рамките на споразумението „Берлин плюс”, по силата на което ЕС може да използва средствата и способностите на НАТО. Целта на „Обединена Хармония” бе стабилизирането на Македония след подписването на Охридското рамково споразумение (2001 г.).

С резолюция № 1371 на Съвета за сигурност на ООН, приета на негово заседание № 4381/26.09.2001 г., впоследствие е санкционирано присъствието на военната мисия на ЕС в Македония.

В операция „КОНКОРДИА” участвуват общо 350 души, 27 държави, от които 13 страни-членки на ЕС. България участвува с наблюдатели и с един щабен офицер.

Военната операция на ЕС „КОНКОРДИА” бе последвана от полицейска мисия „ПРОКСИМА” (месец декември 2003 г.), която пък бе заменена през 2005 г. от Полицейски съветнически екип.

България участвува и в полицейската мисия на ЕС „АЛТЕА” (официално стартира на 2.12.2004 г.) в Босна и Херцеговина. Тази мисия е продължение на полицейската мисия на ООН в Босна и Херцеговина, проведена в изпълнение на Дейтънския мирен договор (подписан на 21.11.1995 г. във военновъздушната база Райт - Петерсън край Дейтън, Охайо, с който официално се поставя край на четиригодишната гражданска война в Босна и Херцеговина). И тук, СС на ООН впоследствие санкционира започването на полицейска мисия „АЛТЕА” в Босна и Херцеговина - с негова Резолюция № 1396, приета на заседание № 4484/05.03.2002 г.

И при тази полицейска мисия ЕС използва средствата и способностите на НАТО в рамките на споразумението „Берлин плюс”.

Основната цел на „АЛТЕА” е установяването на мултиетническа полицейска служба в Босна и Херцеговина, действаща в съответствие с международните стандарти. Полицейската мисия също така целеше да подпомогне Босна и Херцеговина в нейната отбранителна способност, страната да се подпомогне за бъдещото си членство в НАТО. Не на последно място, „АЛТЕА” имаше за цел да подпомогне Международния военен трибунал при залавянето на военнопръстъпници.

В „АЛТЕА” участвуват 7 000 военнослужещи, от които 470 полицейски офицери, от всички държави-членки (ДЧ) на ЕС и 9 нечленуващи в Съюза държави. Българското участие е с контингент от 148 военнослужещи в състав : национален елемент, една лекопехотна рота за охрана на Щаба на операцията в база „Бутмир” - Сараево, група за връзка и наблюдение и офицери в щаба на операцията и в щаба на Северозападния сектор.

Освен това, България се присъедини към инициативата на ЕС за формиране на Бойни групи, като основа на Европейските сили за бързо реагиране. Това е Бойна група HELBROC с участието на България, Кипър и Румъния, с водеща държава Гърция. Техническото споразумение по създаването на групата беше подписано на 13.11.2006 г. от министрите на отбраната на посочените страни.

Българското участие в HELBROC е от 104 човека и техника, от които :

- пехотна рота в състав два пехотни взвода и взвод за осигуряване - общо 95 човека ;

- петима офицери и трима сержанти в Щаба на силите, в т.ч. заместник-командир на Бойната група ;

- един офицер за връзка в Щаба на операцията.

На 26 септември 1998 г. по време на Третата среща на министрите на отбраната на страните от Югоизточна Европа бе подписано споразумение за създаването на Многонационалните мирни сили в Югоизточна Европа (ММСЮИЕ) от министрите на отбраната на Албания, България, Гърция, Италия, Македония, Румъния и Турция. Целта на инициативата е развиване на добросъседски отношения и сътрудничество в областта на отбраната и сигурността в региона. Първи домакин на ММСЮИЕ от септември 1999 г. до юли 2003 г. бе България с щаб на бригадата в Пловдив.

Част от настоящите и бъдещи ангажименти на Република България по Европейската политика за сигурност и отбрана са свързани с участието ни в ММСЮИЕ. Основата на тези сили е бригадата „Югоизточна Европа” - СИИБРИГ. Република България е декларирала по споразумението за участие в бригадата един пехотен батальон, инженерна рота, инженерен взвод, транспортен взвод, медицински модул, национален поддържащ елемент. Страната ни заема постоянно длъжности за двама офицери и двама сержанти в щабното ядро. Декларирането на оперативна готовност на българските подразделения, участващи в СИИБРИГ, е гаранция за

пълноценно участие в регионалното сътрудничество като част от изпълнението на мисията за изграждане на сигурност в съседните на ЕС страни, както и за повишаване на общите отбранителни способности на Съюза.

III. Защо Република България участва в мисии на ЕС по Европейската политика за сигурност и отбрана?

От момента на присъединяването си към Европейския съюз - 1 януари 2007 г., Република България участва пълноценно във формулирането на външната политика на ЕС, в ежедневния процес на взимане на решения в тази област.

Страната ни споделя общите ценности, принципи и цели на ЕС в областта на Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС), залегнали в Договора за Европейския съюз. Българската външна политика и политика за сигурност се основава на същите принципи и има ориентация, идентична с Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС).

Българската външна политика е в синхрон с тази на ЕС, който, от своя страна, представлява значим външнополитически субект с безспорно икономическо и нарастващо политическо влияние в световен мащаб.

За България членството означава възможност за участие в процеса на формиране на външнополитически решения и придобиване на реална тежест като субект на външна политика на по-високо ниво.

Принципите и уредбата на тази специфична област на европейска активност, включително в новия Договор за реформа на Европейския съюз (подписан на 13.12.2007 г. в Лисабон), съблюдават гаранциите на всички страни-членки на Съюза, както за пълноценното участие в неговата външна политика, така и за съхраняване на националния суверенитет и отстояване на националните интереси в рамките на ЕС, като същевременно се създават условия за ефективна Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС) на ЕС.

На този етап, основните направления, върху които се концентрира приносът на българската външна политика в рамките на ОВППС, са съответно :

1. Разширяването на Европейския съюз и на Европейската зона за сигурност и стабилност ;
2. Черноморско измерение на Европейската политика на съседство ;

3. Енергийна сигурност ;
4. Укрепване на глобалната сигурност и стабилност ;
5. Принос на България в развитието на ЕПСО ;
6. ЕС - Африка.

Участието на Република България в мисии и операции на ЕС и декларирането на сили и средства за по - нататъшното изграждане на силите за сигурност и отбрана на Съюза е безспорно доказателство за споделяне на ценностите и целите на Европейската общност.

Участието в мисии и операции на ЕС допринася за издигането на международния престиж на Република България и на българската армия. То спомага за повишаване на нейната оперативна съвместимост и придобиване на нов военнотехнически опит за целите на подготовката на въоръжените сили.